

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSIOSIOS RINKIMŲ KOMISIJOS
POLITINIŲ PARTIJŲ IR POLITINIŲ KAMPANIJŲ FINANSAVIMO KONTROLĖS
SKYRIUS**

**PAŽYMA
DĖL „DZŪKIJOS TV“ PROGRAMOS „POLITIKO IŠPAŽINTIS“**

2017 m. sausio 18 d. Nr. 3-1 (1.2)
Vilnius

Lietuvos Respublikos vyriausioji rinkimų komisija (toliau – VRK) 2016 m. spalio 5 d. gavo pranešimą (registracijos Nr. 1-2289 (2.11.S), kuriame pateikiamos dvi nuorodos¹ į programos „Politiko išpažintis“ vaizdo įrašus, įkeltus į interneto tinklalapį „youtube.com“. Pranešime nurodoma, kad „Alytaus miesto apygardos du kandidatai, t. y. *Liberalų sąjūdžio atstovė Nijolė Makštutienė ir Valstiečių ir žaliųjų sąjungos kandidatas Robertas Šarknickas dalyvavo Alytaus regione transliuojamoje Dzūkijos TV laidoje „Politiko išpažintis“. Nors laida yra skirta apžvelgti tarybos nario veiklą, tačiau akivaizdu, kad pasirinktas laikas tą padaryti yra neatsitiktinai ir pokalbio metu kandidatai tiek tiesiogiai tiek netiesiogiai kalbėdami apie savo nuopelnus formuoja nuomonę apie save ir taip agituoja rinkėjus. Kadangi tai nepažymėta rinkimų reklama, už kurią kandidatai nesumokėjo.“*

Skundo tyrimą atliko Politinių partijų ir politinių kampanijų finansavimo kontrolės skyrius.

2016 m. spalio 7 d. VRK raštu Nr. 2-1238 (2.11S) kreipėsi į Visuomenės informavimo etikos komisiją (toliau – Etikos komisija), prašydama pateikti nuomonę dėl galimai paslėptos reklamos.

2016 m. spalio 24 d. gautas spalio 19 d. vykusio Etikos komisijos posėdžio protokolas. Etikos komisija atkreipia dėmesį į tai, kad programa „Politiko išpažintis“ yra nuolatinė, t. y. ji nėra proginė ir skirta vien tik rinkimams. Etikos komisija išsakė nuomonę, kad laikas politikų ataskaitai prieš rinkėjus yra pasirinktas netinkamai ir kad abu politikai programoje pasakoja apie savo nuveiktus ir (ar) būsimus teigiamus darbus, ir kad tai – akivaizdi šių politikų reklama.

2016 m. gruodžio 22 d. pažymos projektas buvo išsiųstas kandidatams N. Makštutienei ir R. Šarknickui bei Dzūkijos TV. Pateiktos pastabos ir atsiliepimai įtraukti į šią pažymą.

Dėl laidų vertinimo politinės reklamos požiūriu

Lietuvos Respublikos politinių kampanijų finansavimo ir finansavimo kontrolės įstatymo (toliau – Įstatymas) 2 straipsnio 8 dalyje nurodyta, kad *politinė reklama apibūdinama kaip valstybės politiko, politinės partijos, politinės partijos nario, politinės kampanijos dalyvio, jų vardu ir (ar) interesais bet kokia forma ir priemonėmis už užmokestį ar neatlygintinai politinės kampanijos*

¹ <https://www.youtube.com/watch?v=MTq-2qN3EMs>; <https://www.youtube.com/watch?v=VPZEzroFCTY>

laikotarpiu ar tarp politinių kampanijų skleidžiama informacija, kuria siekiama paveikti rinkėjų motyvaciją balsuojant rinkimuose ar referendume arba kurios skleidimu propaguojamas valstybės politikas, politinė partija, politinės partijos narys ar politinės kampanijos dalyvis, taip pat jų idėjos, tikslai ar programa.

Pagal Įstatymo 16 straipsnio 6 dalies 2 punktą, *politine reklama nelaikomi politinės kampanijos laikotarpiu neatlygintinai skleidžiami įprastinio pobūdžio informaciniai pranešimai apie valstybės politiką, politinių partijų, kandidatų veiklą, informacija, kuria neraginama nedalyvauti referendume, balsuoti už ar prieš referendumui teikiamo sprendimo priėmimą.*

Politinės kampanijos laikotarpiu, likus mažiau nei 3 savaitėms iki rinkimų, „Dzūkijos televizija“ antradieniais 19 val. 25 min. pradėjo transliuoti 30 minučių trukmės laidą „Politiko išpažintis“, kurią tą pačią dieną įkeldavo į interneto tinklalapį „youtube.com“. Šioje svetainėje skelbiamame laidos aprašyme nurodoma, kad laidas mato 60 kilometrų spinduliu gyvenantys Alytaus miesto, rajono, Varėnos, Lazdijų, Prienų rajono gyventojai. Pirmosios laidos (rugsėjo 27 d.) pradžioje laidos vedėja Daina Baranauskaitė nurodo, kad pradedamas laidų ciklas, taip pat nurodo, kad tai ne pirmoji tokio pobūdžio laida, kad programa „Politiko išpažintis“ yra sukurta daugmaž prieš 7 metus. Taip pat paminima, kad į laidą kviečiami politikai, kad savivaldybės tarybos nariai joje galėtų pasisakyti apie savo metinę veiklos ataskaitą. Laidos pavadinimas „Politiko išpažintis“ nurodo, kad laidoje kalbama apie asmeninius dalykus, o ne savivaldybės tarybos nario nuveiktus darbus.

Iki rinkimų dienos (spalio 9 d.) rodytos dvi laidos, jose kalbinti du Alytaus miesto savivaldybės tarybos nariai, kurie buvo ir kandidatai į Seimą. Prieš pakartotinį balsavimą 2016 m. spalio 18 d. laidoje dalyvavo Alytaus miesto tarybos narys, socialdemokratas Henrikas Šivokas (ne kandidatas), 2016 m. spalio 11 d. laidos įrašas nepaskelbtas.

2017 m. sausio 5 d. atsiliepime VŠĮ Alytaus regioninė televizija nurodė, kad: *„Laidą „Politiko išpažintis“ VŠĮ Alytaus regioninė televizija žurnalistė Daina Baranauskaitė rengia vienuoliktą sezoną iš eilės (pavadinimu „Politiko išpažintis 7 metai). Televizijos sezonas pradedamas rugsėjo 26 dieną (Tai televizijos steigimo sukaktis) todėl ir 2016 metų rugsėjo 26 dieną pradėjome sezoną. Sulig nauju sezonu prasidėjo laidų „Politiko išpažintis“ ciklas. Pagal Alytaus miesto savivaldybės tarybos veiklos reglamentą, kiekvienam iš 27 tarybos narių ataskaitai skirta po 150 eurų suma. Todėl su visais buvo derinamos ataskaitų datos, siūloma rinktis būtent mūsų žiniasklaidos priemonę, nes kai kurie teikia prioritetus laikraščiams, internetiniams portalams.“* Atsiliepime nurodoma, kad buvo siūloma pateikti ataskaitas rinkimuose nedalyvaujantiems asmenims, tačiau jie dėl asmeninių priežasčių pasirinko vėlesnes datas, dėl to laidoje dalyvavo trys pirmieji pareiškę norą: Nijolė Makštutienė, Robertas Šarknickas ir Henrikas Šivokas.

Atsiliepime nurodoma, kad 2016 m. rugsėjo 27 d. laidos metu žiūrovai buvo informuoti apie tai, kad tai yra ciklo „Politiko išpažintis“ pirmoji laida, laidos pradžioje ir pabaigoje informuota, kad laida yra rengiama remiantis Alytaus miesto savivaldybės tarybos veiklos reglamente (toliau – Tarybos veiklos reglamentas) numatyta pareiga tarybos nariams kartą per metus atsiskaityti, pašnekovai prieš laidą buvo įspėti, kad neužsiimtų rinkimų agitacija.

VšĮ Alytaus regioninė televizija nurodo, kad Tarybos veiklos reglamentas leidžia kalbėti apie nuveiktus darbus ir reikšti nuomonę. Pateikiamos Tarybos veiklos reglamento citatos, kuriose numatyta, kad tarybos narys ne rečiau kaip kartą per metus atsiskaito gyventojams, kad tarybos narys gali viešai atsiskaityti gyventojams už savo veiklą bei pateikti požiūrį visais miesto gyventojams aktualiais miesto savivaldybės tarybos priimamais sprendimais, kad lėšos yra numatytos biudžete ir turi būti skiriamas vienodas lėšų kiekis t. y. po 150 eurų. VšĮ Alytaus regioninė televizija nurodė: *„Laidos „Politiko išpažintis“ įkainiai nebuvo teikiami Vyriausiajai rinkimų komisijai, tai specialus trumpalaikis kasmetinis projektas tarybos narių ataskaitoms. Rinkiminės reklamos įkainiai buvo teikiami kitoms laidoms“.*

1. Alytaus liberalų sąjūdžio frakcijos vadovė, kandidatė Alytaus rinkimų apygardoje Nr. 30 Nijolė Makštutienė (taip pat įrašyta į partijos kandidatų sąrašą) dalyvavo 2016 m. rugsėjo 27 d. transliuotoje laidoje. Trumpai aptariamai frakcijos pateikti pasiūlymai ir užsibrėžti tikslai. Kadangi Nijolė Makštutienė yra Kultūros, švietimo ir sporto komiteto pirmininkė, ji pristato planus apie bendrojo ugdymo pertvarką, neformalaus švietimo koordinavimą. Pokalbio metu Nijolė Makštutienė išsako savo nuomonę apie švietimo kokybę, atsinaujinusius mokyklų vadovus, atlyginimų dydžius, vėliau kalbama apie nedarbo lygį ir apie naujai įsikūrusią baldų įmonę, pokalbio pabaigoje – apie finansavimo padidinimą sporto ir kultūros sritims. Apibendrintai vertinant visą pokalbį, galima teigti, kad nei tiesiogiai, nei netiesiogiai nėra raginama balsuoti už kandidatę ar Lietuvos Respublikos liberalų sąjūdį.

2017 m. sausio 17 d. gautame paaiškinime Nijolė Makštutienė nurodo, kad dalyvaudama laidoje ji nei tiesiogiai, nei netiesiogiai neagitavo balsuoti už ją ar Lietuvos Respublikos liberalų sąjūdį, nes ji buvo laidos rengėjų pakviesta kaip Alytaus miesto savivaldybės tarybos narė, laidoje pasakojo apie savo veiklą miesto tarybos ataskaitiniais metais ir pristatė tuo metu taryboje svarstomus klausimus. N. Makštutienė taip pat nurodo, kad laida yra nuolatinio pobūdžio, kad joje kasmet pateikia savo kaip tarybos narės veiklos ataskaitą už einamuosius metus. Taip pat nurodoma, kad *„pateikti tarybos nario veiklos ataskaitą įpareigoja LR vietos savivaldos įstatymo 23 str. 5 dalis ir Alytaus m. savivaldybės tarybos sprendimu Nr. T-333, 28.5, 236, 237 punktai.“*, *„Lėšos už tarybos narių ataskaitas skiriamos iš savivaldybės biudžeto, ir mokamos laidos transliuotojui pateikus sąskaitą-faktūrą savivaldybės administracijai. Ataskaitas tarybos nariai gali*

teikti tik tose žiniasklaidos priemonėse, su kuriomis savivaldybės administracija yra sudariusi viešinimo sutartis.“

2. Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjungos kandidatas Alytaus rinkimų apygardoje Nr. 30 Robertas Šarknickas (taip pat esantis partijos kandidatų sąrašė) dalyvavo laidoje, kuri rodyta 2016 m. spalio 4 d. Jis kaip ir N. Makštutienė priklauso Kultūros, švietimo ir sporto komitetui. Laidoje, priešingai nei galima tikėtis iš savivaldybės tarybos nario ataskaitos, kalbama ne tik apie nuveiktus darbus:

a. apie R. Šarknicko vertybes *„mano principas ir filosofija yra vis tiek žmogus, ir, ar aš būčiau aukštai, ar žemai, bet visada tą dariau dėl žmogaus, tiesiog ir negaliu to labai rūšiuoti. Nes gal yra žmonių, kurie turi mažesnius reitingus, bet irgi nuoširdžiai dirba žmonėms, tai aišku kažkuria prasme glosto, kad tokią pagarbą suteikia, žmonės pasitiki ir verčia tave toliau dirbti, nenuleisti rankų, nepasiduoti ir į priekį toliau žygiuoti“;*

b. asmenines savybes, akcentuojant jo veiklumą, aktyvumą: *„tai turbūt yra pas mane, yra prigimtyje užkuoduota, ar būsiu senukas ar dar koks tai, vis tiek to entuziazmo buvo ir bus. Iš esmės, kaip sakyti, aš esu kūrybiškas žmogus iš meno srities ir tai panaudoju įvairiose sferose, švietime, kultūroje, socialinėje srity, miesto įvaizdžio formavime ir t. t. aš per visas prizmes žiūriu kūrybiškai <...> sumanymų visada buvo ir bus, tai priklauso nuo finansų, nuo biudžeto“;*

c. pristatomos kandidato idėjos *„pradėjau jau keliauti po mokytojus, po vienišus mokytojus, kurie išėjo į pensiją, vieniši amatininkai, kurie dar turi leidimus, reiškiasi, dirbti mokyti vaikus ir tie patys mokytojai, kad nebūtų užmiršti, reiškiasi, užpildytą tą vienatvę, noriu pasakyti pasinaudodamas eteriu, gerbiama mokytojai, tie, kurie jau išėjote į tas ilgąsias atostogas, – jūs turite didžiulę galimybę naudotis tuo neformaliuoju, prisidurti prie pensijos“.*

Taip pat neigiamai atsiliepiama apie kitą, toje pačioje apygardoje Tėvynės Sąjungos-Lietuvos krikščionių demokratų iškeltą kandidatą A. Jučą: *„kai buvo jūsų laida <...> žmonės, tiesiog klausytojai norėjo išgirsti iš ARATC atstovo Andriaus Jučo pasisakymus, ir <...> tikrai mane šokiravo, kad šitas asmuo, kandidatas į Seimą, nusprendė nepasirodyti šitoje laidoje ir išdėstyti problemą, kokia yra, neva tai, kad jam bus tai nenaudinga prieš Seimo rinkimus, tai toks visiškas neskaidrumas, toks melas, ir galvoju, tokie didžiausi plakatai kabo mieste bet...“* (laidos vedėja įsiterpia nurodydama, kad šitos temos liesti negalima, kad tai yra tarybos nario ataskaita), toliau R. Šarknickas tęsia *„svarbu yra žmogaus sveikata, žinokit, abejoju, ar jis pats, gyvendamas toje aplinkoje...“* (laidos vedėja, dar kartą įspėja, kad šių temų liesti negalima) pabrėžiant, kad R. Šarknickui yra svarbios žmonių problemos, jų sveikata.

Taigi kandidatas, kalbėdamas apie savo asmenines savybes, idėjas, vertybes ir neigiamai atsiliepdamas apie kitą tos pačios apygardos kandidatą, galimai siekė paveikti rinkėjų motyvaciją balsuojant rinkimuose.

Palyginus abu interviu, nustatyta, kad abu kalba apie nuveiktus darbus, tačiau R. Šarknickas laidos metu neapsiriboja vien tik savo, kaip savivaldybės tarybos nario, veikla, pokalbio metu nukrypstama į asmeninius tikslus ir vertybes, išskirtinai akcentuojamas rūpinimasis žmonėmis, pateikiamais asmeninės veiklos pavyzdžiais ir išsakoma neigiama nuomonė apie kitą kandidatą, siekiama paveikti rinkėjų motyvaciją balsavimo metu.

2016 m. gruodžio 22 d. atsiliepime Robertas Šarknickas nurodė, kad: *„Kiekvienais metais tarybos nariai atlieka viešai metinę ataskaitą, numatytas laikas diskutuoti buvo suderintas su Dzūkijos TV administracija, kalbėjau kaip tarybos narys apie savo vykdytą veiklą mieste, jokio teksto apie Seimo rinkimus nebuvo kalbėta. Suprantu, kad interpretacijoms vietos visada atsiras tam, kam naudinga.“*

VšĮ Alytaus regioninė televizija atsiliepime nurodė, kad šioje laidoje buvo pabrėžiama, kad tai tarybos nario ataskaita. VšĮ Alytaus regioninės televizija nurodė, kad laidos vedėja valdė situaciją informuodama žiūrovą, jog tai ne agitacija, o tarybos nario ataskaita, ir neleido tarybos nariui peržengti ribų: *„O ties 18:47 laiku tarybos nariui kalbant apie darbą Aplinkos ir plėtros komitete ir užsiminus, jog jo kolega tarybos narys, dirbantis Alytaus regiono atliekų tvarkymo centre, nesiekia išspręsti šio klausimo, laidos vedėja nedelsiant nutraukė pašnekovą: „nelieskime jautrių temų, nes tai yra jūsų kaip tarybos nario ataskaita“. Po kurio laiko tarybos nariui tęsiant temą, laidos vedėja ir vėl ją nutraukė: „Atsiprašau, negalime liesti šios temos, nes dabar rinkiminis metas“.“*

Dėl politinės reklamos skleidimo reikalavimų

Įstatymo 15 straipsnio 1 dalyje nurodoma, kad *politinės kampanijos laikotarpiu politinė reklama turi būti teisės aktų nustatyta tvarka pažymėta nurodant lėšų šaltinį ir aiškiai atskirta nuo kitos skleidžiamos informacijos*. Laidos nebuvo pažymėtos kaip politinė reklama.

Įstatymo 16 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad *rinkimų (referendumo) agitacijos kampanijos etapu draudžiama skleisti politinę reklamą:*

- 1) *neatlygintinai, išskyrus diskusijų laidas;*
- 2) *per televiziją, išskyrus diskusijų laidas ir ne trumpesnius kaip 30 sekundžių agitacinius siužetus, kuriuose politinės kampanijos dalyvis informuoja apie politinę programą arba kalba aktualiais visuomenei klausimais.*

Dėl politinės kampanijos išlaidų

Pagal Įstatymo 14 straipsnio 1 dalį, prasidėjus politinei kampanijai, visos išlaidos, skirtos politinei kampanijai finansuoti, gali būti apmokamos tik iš politinės kampanijos sąskaitoje esančių lėšų. To paties įstatymo 17 straipsnio 6 dalyje nustatyta, kad visos politinės kampanijos politinės kampanijos pajamos, išlaidos ar prisiimti finansiniai įsipareigojimai registruojami politinės

kampanijos finansavimo apskaitos žiniaraštyje, 7 dalyje nustatyta, kad politinės kampanijos finansavimo ataskaitoje nurodomos visos politinės kampanijos pajamos ir išlaidos bei prisiimti įsipareigojimai (pagal išlaidų grupes).

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, ir į Visuomenės informavimo etikos komisijos nuomonę, siūloma:

1. Pripažinti politine reklama Dzūkijos TV programos transliuotas laidas „Politiko išpažintis“:

1.1. 2016 m. rugsėjo 27 d. laidą, kurioje dalyvavo Lietuvos Respublikos liberalų sąjūdžio Alytaus rinkimų apygardoje Nr. 30 kandidatė Nijolė Makštutienė;

1.2. 2016 m. spalio 4 d. laidą, kurioje dalyvavo Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjungos Alytaus rinkimų apygardoje Nr. 30 kandidatas Robertas Šarknickas.

2. Pripažinus 1 punkte nurodytas laidas (vieną iš jų) politine reklama:

2.1. pripažinti jas paslėpta politine reklama;

2.2. įpareigoti Politinių partijų ir politinių kampanijų finansavimo kontrolės skyrių nustatyti 1 punkte minimų laidų paskelbimo kainą politinės reklamos įkainiais ir šiais išlaidas nurodyti atitinkamų savarankiškų politinės kampanijos dalyvių politinės kampanijos finansavimo ataskaitose ir finansinės apskaitos žiniaraščiuose;

2.3. spręsti klausimą dėl administracinės atsakomybės taikymo viešosios informacijos skleidėjui.

Skyriaus vedėja

Lina Petronienė

Darbuotoja

Estera Miežytė